

בעלון השבוע...

מחשבה למחשבה // סיכומי Le מס <
 פרשת השבוע // מה בני אהרן <
 אלא אג הרה // אחיה איו השגת חלק ב' <
 דיבור אמעשה // היגר אשה"ר הנאמר בפני אלושה <

את האון נתן אקווא גמ ככטאגט www.kollel.org.il

מחשבה למעשה

בית מדרש ללימוד והוראת ההלכה
בראשות הרב בוטרמן שליט"א

מחשבה למחשבה

סיכומי של זמן

ראש הכולל הרב אלדד בוטרמן

זאת ועוד, שבמשך הזמן כאשר עוסק הבעל בתלמודו ושקוע בו אינו פנוי להיות בביתו ולהיות שם לעזר ואחיסמך וזכות גדולה היא לנשים ששולחות בעליהן לבית המדרש כפי שאומרת הגמ' במסכת כתובות דף סב. : "מאן דכתיב בהו: שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא, ואמר רב יצחק: אלו נשותיהן של ת"ח שמנדדות שינה מעיניהם בעוה"ז ובאות לחיי העוה"ב". וכן מצינו בגמ' במסכת ברכות דף יז. : "גדולה הבטחה שהבטיחין הקדוש ברוך הוא לנשים יותר מן האנשים, שנאמר נשים שאננות קמנה שמענה קולי בנות בטחות האזנה אמרתי. אמר ליה רב לרבי חייא: נשים במאי זכיין? באקרויי בנייהו לבי כנישתא, ובאתנויי גברייהו בי רבנן, ונטרין לגברייהו עד דאתו מבי רבנן". וכעת בימי בין הזמנים יכול הבעל להיות לעזר לאשתו בכל עניניה כפי שמצינו בגמ' מסכת כתובות סב. שנחלקו האמוראים בענין זה כמה זמן ראוי לת"ח ללכת ללימודם ולעזוב את ביתם, שלדעת רב חודש ימים ילמד וחודש ימים ישוב לביתו. ולדעת רבי יוחנן חודש ילמד וחודשיים ישוב לביתו עיי"ש. יעזרנו ה' שכשם שנתן לנו כח לעמול בתורתו עד היום, כן יזכנו להמשיך הלאה ללימוד וללמד מתוך הרחבת הדעת בהשקט ובטחה, ונזכה עוד בזאת השנה לאכול מן הזבחים ומן הפסחים, אכי"ר.

בסייעתא דשמיא מסיימים בימים אלו אלפי בני התורה את זמן חורף. זמן של עליה ושל התמדה בתורה שהתפרס על ששה חודשים בהיותו זמן חורף של שנה מעוברת.

לא קלה היא דרכו של העולה בית ה', פעמים מצליח לעלות בקלות ופעמים קשה העליה עד מאוד. פעמים אף נופל הלומד ולבסוף קם ומתעודד, וכמאמר הפסוק בתהילים 'שבע יפול צדיק- וקם'. וכבר הקשו השואלים, מדוע לא נאמר 'שבע יפול וקם- צדיק' שהרי צדיק הוא מי שלבסוף קם ולא מי שעדיין לא קם. ותירצו מינה וביה שאדרבה- היא הנותנת, שהאדם שנופל וקם ושוב נופל ושוב קם ולא מתייאש מהנפילות וממשיך לרצות לעלות בדרך העולה בית ה'- אף שעדיין לא השתלם לגמרי 'צדיק' יקרא.

ולבסוף, שעומד בסיומו של פרק זמן ארוך ורואה במבט לאחור כמה קרא וכמה שנה וכמה השקיע וב"ה התקדם הרבה בידיעת התורה, נעימה היא התוצאה – נעימות עד אין קץ, שרק האדם העמל חש בכל ישותו נעימות זו. כעת שנמצאים בפתח של ימי 'בין הזמנים', זה הזמן לאגור כח לקראת ההמשך וכפי שמצינו שאמרו חז"ל על משה רבינו ע"ה "ומה היו ההפסקות משמשות, ליתן ריוח להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין ק"ו להדיוט הלומד מההדיוט" [רש"י ויקרא א, א].

מות בני אהרון

שהכל היה כשר כדי להשיג את הקירבה הזו, ומתוך כך הם חשו קרובים כבני בית וכקירבת בן אל אביו ומשום כך הם הרשו לעצמם להיכנס שתווי יין למקדש ולא ראו צורך להיכנס באימה וחלחלה, וכן לפי השיטה השנייה הם התירו לעצמם להורות הלכה בפני משה רבם כי הרגישו שכבר השיגו את קירבת הקל-ללא צורך בריחוק וכבוד. ובספר אברבנאל מוסיף כאן עניין נוסף שאת הקטרת הקטורת שהקטירו בני אהרון מלכתחילה אהרון עצמו היה צריך להקטיר וזאת על פי ציוויו של משה, שכמו שמשה ציווה להקריב קרבן שלמים ועולה שכשרים אף בכהן הדיוט כך גם עבודת הקטורת שהיא היותר רוחנית ציווה משה לאהרון שיקטיר הוא בעצמו ושני בניו מתוך עוצמת תשוקתם לקירבת הבורא עשו זאת בעצמם ועל כך הם התחייבו מיתה. וזהו מה שאמר משה לאהרון "הוא אשר דיבר ה' בקרובי אקדש" דהיינו שה' מעניש לא רק על פעולות שמרחיקות את האדם מהבורא אלא גם על מעשים שנועדו להיפך, להתקרב לבורא אם זה לא בא בהכנה ובהדרגתיות הנצרכת, גם על זה מעניש הקב"ה.

בתום ימי השמחה העצומה של גמר מלאכת הקמת המשכן מבואר בפרשתינו מעשה פטירת שני בני אהרון. ומבואר בפרשה שמותם היה בעקבות כך שהקריבו במקדש אש זרה. אמנם הגמרא במסכת עירובין דף ס"ג עמוד ב' מביאה מחלוקת למה מתו שני בני אהרון יש האומרים שבני אהרון התחייבו מיתה משום שהורו הלכה בפני משה רבם ויש האומרים שמשום שנכנסו שתווי יין למשכן. ונשאלת השאלה הלא כמו שכבר הבאנו התורה בעצמה בפרשתינו מבארת שסיבת מותם הוא משום שהקריבו אש זרה אם כן למה בכלל התנאים מחפשים סיבות נוספות למות שני בני אהרון. ונראה לבאר על פי מה שמובא בספר נועם אלימלך שאמנם הפעולה עצמה שעליה הם נענשו היתה הקרבת אש זרה אך התנאים המובאים לעיל חיפשו את הסיבה שהביאה אותם לחטוא בחטא זה. ובאמת הסיבה שהביאה אותם לזה היא שמתוך גודל תשוקתם להתקרב לבורא הם קידשו את האמצעים בצורה

הרב יונתן גרוזמן

שאל את הרב

אמירה לגוי (חלק ב')

ב. אם יש בבית ילדים קטנים שמפחדים מאוד מהחושך, יכול לומר לגוי מפורש שידליק את החשמל "לצורכם" כמבואר ברמ"א סימן ש"ח סעיף י"ז ועתה נביא ב אופני היתר נוספים:
האופן השלישי:
יכול לומר לגוי שיבוא לקחת שוקולד או משקה מהארון שבבית, והגוי מעצמו ידליק את האור כדי לחפש מה שהבטיחו לו.

בעלון הקודם הבאנו שאלה בסיפור שאירע למשפחה שנפל להם החשמל באמצע סעודת שבת וברצונם לדעת מהם דרכי האמירה לגוי באופן המותר בסיפור זה.
שני אופני ההיתר שנכתבו בעלון הקודם הם:
א. אם יש בבית אור כגון מנורת שבת, יכול לרמוז לגוי שלא בדרך ציווי להדליק את המתג, כמו שמבואר בסימן רע"ו סעיף ד

להתיר אף במקום צורך גדול. אמנם בסעיף קטן שאחר זה כתב המשנה ברורה: ומכל מקום מותר לומר לאינו יהודי לתקן את העירוב שנתקלקל בשבת, כדי שלא יבואו רבים לידי מכשול, וכדאי הוא בעל העיטור לסמוך עליו להתיר שבות דאמירה אפילו במלאכה דאורייתא במקום מצוה דרבים (חיי אדם), וכעין זה דעת הפרי מגדים לעיל בסוף סעיף קטן כב, עכ"ל המשנ"ב. הנה מה ששלח המשנ"ב לדברי הפמ"ג כוונתו, לדברי הפמ"ג שהתיר לומר לאינו יהודי לבנות בית הכנסת בשבת בקבלנות באופן שיתבטל בנין בית הכנסת לגמרי. מבואר מדברי המשנ"ב, שבמקום שרבים יכשלו באיסור, או שרבים יתבטלו ממצוה כתפילה, יש לסמוך על בעל העיטור ולהתיר אף מלאכה דאורייתא ע"י גוי. ובאמת שכן פסק גם בשו"ת אגרות משה (ח"ג סי' מ"ב) שאם כבה האור בבית הכנסת בזמן התפילה, ועל ידי זה אנשים יצאו מבית הכנסת ותתבטל מצוותם יכול לומר לגוי להדליק בשביל הרבים. וא"כ במקרה דידן אם מחמת כך שנפל החשמל לא יוכלו לאכול סעודת שבת יכול לומר לגוי כדברי המשנה ברורה. ועיין בסימן תרכ"ג ס"ק ג' שאסר המשנ"ב לומר לגוי להדליק הנר לצורך פיוטים בתפילת נעילה, ונראה שלא קשה כלל, שאין דין הפיוטים כמצוות עונג שבת או תפילה. ולענין כמה יחשבו רבים לדין זה, עיין באשל אברהם בסימן ש"ז אות כ"ח שכתב שרבים הם שלושה. אמנם מן הראוי לשאול מורה הוראה בכל מקרה לגופו מתי ניתן להקל כדעת בעל העיטור.

ביאור הדין ומקורו:

בסימן רע"ו בסעיף א' ובסעיף ב' מבואר שגוי שהדליק נר לצורכו מותר לישראל להנות לאורו. ואע"פ שמבואר בסעיף ב' שישראל ואינו יהודי שהסבו יחד ויש אותו כמות של גוים ויהודים אסור להנות, מ"מ נתבאר מהמשך הסעיף שאם יש הוכחה שלצורך אינו יהודי הוא מדליק מותר להנות לאורו. וא"כ כשעיקר מטרת הגוי בפעולה זו אינה אלא בשביל היין או הבירה שהבטיחו לו ואינו עושה כן אלא לעצמו מותר. אמנם גם באופן כזה שעושה לעצמו אסור לישראל לצוותו על ההדלקה.

האופן הרביעי:

אם יש בבית אנשים רבים, שמחמת החושך לא יוכלו לקיים סעודת שבת, יאמר לומר לגוי במפורש להדליק את האור.

ביאור הדין ומקורו:

הבית יוסף בסימן ש"ז ס"ה הביא מחלוקת ראשונים האם מותר לומר לגוי לעשות מלאכה דאורייתא לצורך מצווה, שיטת בעל העיטור שבמקום מצווה מותר לומר אף דברים שאסורים מן התורה, אמנם הרמב"ם וכן ראשונים נוספים חלקו וסברו שאין להתיר אלא רק במלאכות דרבנן. הרמ"א בסימן רע"ו סעיף ב' הביא את שיטת בעל העיטור, וכתב שלכן יש נוהגים לומר לגוי להדליק הנר בסעודת מצווה, וכתב שכיון שרוב הפוסקים חלקו עליו על כן יש להחמיר במקום שאין צורך גדול. המשנה ברורה במקום (ס"ק כד) הביא שהשל"ה חלק על הרמ"א שאין

דיבור למעשה

היתר לשה"ר הנאמר בפני שלושה

"אמר רבה בר רב הונא, כל מילתא דמיתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא".
נחלקו הראשונים בהבנת דברי רבה בר רב הונא:
שיטת הרשב"ם: שאם אדם עבר וסיפר לשון הרע בפני שלושה אנשים על אדם מסויים, מותר לאחד מן השלושה לספר לאותו אדם שפלוני סיפר עליו לשון הרע. כיון שמאחר וכבר שלושה יודעים מהסיפור, הוא כבר עשוי להתגלות, וכל דבר שעשוי להתגלות אין בו

הרב אהרן דואר

שאלה: יש היתר שמפורסם בין אנשים, שמותר לדבר לשון הרע אם הוא נאמר בפני שלושה אנשים. האם יש מקור להיתר זה, ומתי בדיוק הוא נאמר.
תשובה: היות ויש כאן נושא רחב וחשוב מאד, שהציבור נתלה בו בהרבה מקרים, חובה עלינו להבין את הסוגיה היטב לפרטיה, ורק אז נוכל לגשת להלכה למעשה.
הגמרא במסכת בבא בתרא דף לט ע"א כותבת כך:

משום לשון הרע.

אך בוודאי שהמספר הראשון עבר על לשון הרע, ואין שום היתר במה שסיפר את דברי הגנות בפני שלושה.

שיטת תוספות (על פי ביאור החפץ חיים בבאר מים חיים כלל ב ס"ק ב): מותר לספר סיפור על חברו כשלא מתכוון לגנותו ע"י הסיפור, אע"פ שיש אפשרות להבין את הסיפור בדרך גנאי. היות ומספר בפני שלושה-שמבין שהסיפור יכול להגיע לאוזניו של המסופר, חייב להיות שלא מתכוון לגנאי. כגון שמספר שבבית פלוני יש אש דולקת כל הזמן. אפשר להבין מדבריו שמתכוון לגנותו, שהם אכלנים גדולים שכל הזמן האש בתנור דולקת אצלם. ואפשר להבין שסתם מספר שאצל פלוני שהם עשירים גדולים או בעלי חסד כל הזמן מכינים אוכל, לסיפור בעלמא בלי גנאי. אם עושה זאת במעמד שלושה, שבוודאי זה יגיע לאוזניו של פלוני, מוכח שלא מתכוון לגנותם.

אך לספר לשון הרע ממש בפני שלושה אסור. וכן אסור ללכת לאותו פלוני ולומר לו ששמע שמפלוני שהאש דולקת אצלם כל הזמן. שזה בגדר רכילות האסורה.

שיטת הרמב"ם: שאם אדם עבר וסיפר לשון הרע על חברו, בפני שלושה אנשים. היות והוא סיפור העשוי להתפרסם מאחר ויש שלושה אנשים שיודעים מהסיפור. מותר לכל אחד מהשלושה לספר את הסיפור לעוד אנשים, ובלבד שיעשה זאת בדרך אקראי, דהיינו תוך כדי סיפור. אבל אסור ללכת להדיא ולספר לאנשים את אשר שמע על פלוני. וכן לפי דברי הרמב"ם לא מצינו היתר ללכת לאותו אחד שסיפרו עליו ולספר לו מה שאמרו עליו, כיון שזה בגדר רכילות.

שיטת רבינו יונה: כל דברי רבה בר רב הונא הם בדבר שמעיקר הדין אין בו לשון הרע, כגון בדברים שבין אדם לחברו ולא עשה תשובה, שעל פי הדין מותר לגנותו עבור זה על פי הכללים שיבוארו בכלל י'. אבל בדבר ששייך בו לשון הרע, אין שם היתר לספר בפני שלושה, ולא לספר מה ששמע בפני שלושה.

הלכה למעשה: הכריע החפץ חיים בכלל שני הלכה ב': כשיטת התוספות שמותר לספר סיפור הנשמע לשתי פנים אם נזהר שלא יישמע שמתכוון לגנות. אמנם, בהלכה ג' הביא את שיטת הרמב"ם כ"יש אומרים".

